

Meshk Journal of Religious Music

Araştırma Makalesi | Research Article

🔓 Açık Erişim | Open Access

Mozart Operalarının Yaratım Sürecinde Duygusal ve Sosyal İlişkiler

Emotional and Social Relations in the Creation Process of the Mozart Operas

Burak Berke Özer¹

¹ Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

Öz

Bu çalışmada Mozart'ın mesleki yaşamını etkileyen olaylar ve gündelik yaşamındaki gerçekler ele alınmıştır. Yaşamındaki duygusal izlerin, eserlerine yansımaları incelenmiştir. Mozart'ın eserleri arasında İdomeneo ve Figaro'nun Düğünü operası üzerinde durulmuştur. Bu iki operanın seçilmesinin sebebi ise birbirinden zıt iki konuyu ele alması ve tamamen farklı ilişkiler, koşullar özelinde üretilmesidir. Sanatçı, İdomeneo operasını sarayın etkisinde hazırlamıştır ve eserinde sarayın üstün vasıflarını işlemiştir. Figaro'nun Düğünü operasında ise sosyal sınıf farklılıklarını eleştirmiştir. Aynı sanatçıya ait iki eserde keskin bir zıtlık bulunmaktadır. Sanatçının eserleri arasındaki bu zıtlıkların oluşum süreci anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bir eseri anlamak için müzikal ve dilsel bağlamını değerlendirmek gerektiği kadar tarihsel, sosyal ve duygusal bağlamını da değerlendirmek gerekmektedir. Müzik tarihinde, önemli etkiler yaratan bu operaların hazırlanmasında çeşitli sanatçılar rol oynamıştır. Bu sanatçılar arasındaki sosyal ilişkiler ve sanatçıların bireysel duygular durumları gözlemlenmiştir. Bu eserlerin en önemli yaratıcısı olan Mozart, yaşamı boyunca çeşitli zorluklardan geçmiştir ve bu duygusal süreçler onun sanatını şekillendirmiştir. Bu süreçte kendi sesini duyurmak isteyen sanatçı zaman içerisinde çeşitli çatışmalar yaşamıştır. Özellikle yaşadığı toplumsal çatışmalar ve sınıf mücadelesi, onu kanondan ayrılmaya sürüklemiştir ve bireysel ifade ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu durum daha sonra Mozart'ı kendi ile benzer yaşantıları olan sanatçıların eksenine çekmiştir. Benzer yaşantıları paylaştığı kişilerle sosyal ilişkiler ve iş arkadaşlıkları kurmaya başlamıştır. Bu benzerlikler, sanatçıların biyografileri ve yazmış oldukları mektuplar ile gözler önüne serilmiştir. Mozart'ın yaşamından parçalar taşıyan bu iki eserin yaratım aşamasında ilişki kurduğu sanatçıların da onun yaşamına benzer izler taşıdığı görülmüştür. Bu benzerliklerin tesadüfi olmadığı dolayısıyla eserlerin yaratım süreci incelenmiş ve bunların Mozart'ın yaşam tecrübeleri ile ilişkileri ortaya çıkarılmıştır.

Abstract

In this study, the reflections of the emotional traces of Mozart's life on his works are analysed. Among Mozart's works, the operas Idomeneo and The Marriage of Figaro, which deal with two contrasting subjects and were produced in completely different relationships and conditions, were emphasised. The artist prepared the opera Idomeneo under the influence of the palace, and in his work he dealt with the superior qualities of the palace. In The Marriage of Figaro, on the other hand, he criticised social class differences. The formation process of these contrasts between the works of the artist was tried to be made sense of. Various artists played a role in the preparation of these operas. The social relations between these artists and their individual emotional states were observed. Mozart, the most important creator of these works, went through various difficulties throughout his life, and these emotional processes shaped his art. The social conflicts and class struggle he experienced led him to leave the canon. This situation later led Mozart to the axis of artists who had similar experiences with him. These similarities were revealed through the biographies and letters written by the artists. It was determined that the similarities of the artists with whom he established a relationship in the creation of these two works to Mozart were not coincidental. The creation process of the works and their relationship with Mozart's life experiences were revealed.

Anahtar Kelimeler Duygu, Sosyal ilişki • Opera • Sosyal sınıf • Mozart

“ Atıf | Citation: Özer, B. B. (2025). Mozart operalarının yaratım sürecinde duygusal ve sosyal ilişkiler. *Meshk Journal of Religious Music*, 2(1), 71-82. <https://doi.org/10.26650/meshk.2025.0002>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Özer, B. B.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: Burak Berke Özer ozerburaekerke@gmail.com

Meshk Journal of Religious Music

<https://meshk.istanbul.edu.tr/>

e-ISSN: 3062-0430

Keywords

Emotion • Social Relationship • Opera • Social Class • Mozart

Extended Summary

Art is one of the most profound reflections of human experience. An artist's work is not only a product of technical skills, but also a mirror shaped by the artist's life, experiences and emotional state. Experiences add depth and meaning to an artist's work. For example, an artist's emotional experiences, such as loss, love, happiness or disappointment, may be evident in their work, but they are also influenced by the social and cultural environment in which they live. There are many reasons behind the production of artists' works. They can produce works related to the values, beliefs and problems of the society they live in. The artist's motivations are also an important factor affecting the production of works. . The artist's motivations can manifest themselves through certain themes and forms of expression. His/her experiences throughout his/her life also influence the development of his/her technique and style. Different life stages may change the materials, techniques and style used by the artist. The artist's life and experiences also shape the impact of his/her works on the viewer. Therefore, the artist's works not only carry an aesthetic value but also become a reflection of individual and social experiences, emotions and thoughts. The events in the artist's life play a decisive role in his/her emotional states and the production process.

Emotions are a psychological state that expresses personal experiences and includes physiological reactions. Emotions have an extremely important and irresistible effect on behaviour (Totan et al., 2023). People's behaviour and decision reasoning are shaped under the influence of both conscious and unconscious processes. People evaluate benefits and harms by using past experiences and emotional images. These processes involve complex cognitive operations based on neural connections. The decision-making process is a dynamic structure formed by the interaction of both logical thinking and emotional reactions (Dinç, 2022).

Culture is an important determinant of individual development and shapes many strategies that form personality. In this context, it is stated that culture plays a critical role in the development of personality and that each culture is expected to create a certain type of personality. However, although the concepts of "culture" and "personality" are intertwined, they should be considered separately. Personality is not fixed; change and differentiation can be seen in every individual. In this context, individuals need to be open to social changes, but cultural degeneration should also be avoided. In the science of psychology, personality is defined as a consistent and structured form of relationship that an individual establishes with his/her internal and external environment, which is distinctive from other individuals (Arslantaş, 2008). The cultural structure and social relations around Mozart also affected him. Music is both a tool in identity construction and a form of representation that reflects change. It is the process of reconstructing one's own identity. Existing in a geography, among different cultures, creating a new identity is one of the most fundamental experiences. Therefore, the artist's experiences and emotions have led to the need for individual expression.

The character of Idomeneo represents themes such as leadership, sacrifice and fatherhood. Idamante, Idomeneo's son, has become a symbol of youth and hope. Under the heavy burdens of his father, he became a figure in search of freedom and peace. The characters of the court come to the fore and are endowed with superior and praiseworthy qualities. Figaro has emerged as a figure who opposes the hierarchy in society. He is symbolised to reflect the voice of the people and class struggles. As a symbol of the search for social equality and freedom, he stands out with his self-confidence and intelligence. Susanna, Figaro's fiancée, is an intelligent and brave woman. As a character who defends her independence and rights, she aims to question the place of women in society. with Figaro, she helped to process the themes of love and loyalty. The Count, who appears as an aristocratic figure, represents the imbalance of social power. Bartolo, Figaro's past enemy, represented property and authority, expressing a living aristocratic resistance to the preservation of social order and traditions.

The economic conditions in which the artist found himself forced his independence and creativity. This difficulty later emerged as a form of self-expression. Mozart's criticism of the court questioned the ideological foundations of the existing power structures. The creativity and freedom of individuals emerge when they are freed from class oppression. In this context, Mozart's experiences developed as a struggle for liberation and self-expression. When we look at this process, from the noble understanding of Mozart in Idomeneo to the class struggle in Figaro's wedding, the emotional events he experienced have undeniable effects. To understand and interpret the artist, the emotional

reflections of the social relations, social dynamics and power relations established by the artist play an important role.

Giriş

Sanat, insan deneyiminin en derin yansımalarından biridir. Bir sanatçının eserleri, yalnızca teknik becerilerin bir ürünü değil, aynı zamanda sanatçının yaşamı, deneyimleri ve duygusal durumu ile şekillenen birer ayna görevi görmektedir. Deneyimler, bir sanatçının eserlerine derinlik ve anlam katmaktadır. Örneğin, bir sanatçının kayıp, aşk, mutluluk veya hayal kırıklığı gibi duygusal deneyimleri, yarattığı eserlerde belirgin bir şekilde kendini gösterebilirken, yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortamdan da etkilenirler. Sanatçıların eserlerinin üretilmesinin ardında pek çok sebep bulunmaktadır. Bulundukları toplumun değerleri, inançları ve sorunlarıyla bağlantılı eserler üretebilmektedirler. Sanatçının motivasyonları da eser üretimini etkileyen önemli bir faktördür. Bazı sanatçılar, içsel bir zorunluluk hissiyle sanat yaparken, bazıları ise belirli bir mesajı iletme ya da toplumsal değişim yaratmak amacıyla çalışırlar. Sanatçının bu motivasyonları, belirli temalar ve anlatım biçimleriyle kendini gösterebilir. Yaşamı boyunca edindiği deneyimler, tekniğinin ve üslubunun gelişimini de etkiler. Farklı yaşam aşamaları, sanatçının kullandığı malzemeleri, teknikleri ve tarzı değiştirebilir. Sanatçının yaşamı ve deneyimleri, eserlerinin izleyici üzerindeki etkisini de şekillendirmektedir. Dolayısıyla sanatçının eserleri, yalnızca estetik bir değer taşımakla kalmaz, aynı zamanda bireysel ve toplumsal deneyimlerin, duyguların ve düşüncelerin bir yansıması olur. Sanatçının hayatındaki olaylar, duygusal durumları ve eser üretim sürecinde belirleyici bir rol oynar.

Duygular, kişisel deneyimleri, ifade eden ve fizyolojik tepkileri de içinde barındıran psikolojik bir durumdur. Duyguların, davranışlar üzerinde son derece önemli ve karşı konulamaz bir etkisi bulunmaktadır (Totan vd. 2023). İnsanların davranışları ve karar muhakemeleri, hem bilinçli hem de bilinçsiz süreçlerin etkisi altında şekillenmektedir. İnsanlar, geçmiş deneyimlerinden ve duygusal imgelerden faydalanarak yarar ve zararları değerlendirir. Bu süreçler, nöral bağlantılara dayanan karmaşık bilişsel işlemleri içerir. Karar verme süreci, hem mantıklı düşünme hem de duygusal tepkilerin etkileşimi ile oluşan dinamik bir yapıdır (Dinç, 2022). Savage, karar verme sürecini üç aşamalı bir modelle tanımlar. Kahneman ve Tversky, karar vermenin, hızlı, otomatik, duygusal ve kontrolü zor bir şekilde işlediğini öne sürmüştür (Özdeş, 2020). Kararlar, genellikle bireylerin faydayı maksimize etmeye yönelik mantıklı seçimler yapmasıyla şekillenir; bu süreçte kişi, kar ve zararını değerlendirerek en karlı davranışı benimsemeye çalışır. Ancak günlük yaşamda karar alma süreçleri, daha karmaşık ve etkileşimli bir yapı arz eder. Bu süreç, çeşitli psikolojik faktörleri ve duygusal etkenleri de içerir. Duygular, karar alma sürecini önemli ölçüde etkileyen ve bazen mantıklı düşünmenin önüne geçebilen güçlü bir faktör olarak karşımıza çıkar (Çiftçi & Ayyıldız, 2016). Freud'a göre, benzer tekrarlayan olaylar bazı bireylerde, başa çıkmanın doğal bir sonucu olarak olağan bir yas sürecine yol açarken, bu sürecin patolojik bir biçim alması bazı durumlarda melankoliye dönüşebilir. Bir kişinin hayatında tekrarlayan durumları aşamama hali sürekli bir içsel çatışma haline dönüşüp yaşamına yansıyabilmektedir (Özkan & Baltacı, 2020). Freud'a göre sanatçı, bilinçaltındaki bastırılmış düşünce ve duyguları, bilinçli zihnin engellemelerinden kurtararak yaratıcı sürece dahil eder. Sanatçının eseri, genellikle bu bastırılmış materyalin sembolik bir dışavurumu olarak kabul edilir. Eser, Freud'un kavramsal çerçevesine göre, bireyin içsel dünyasının bir yansımasıdır ve bu içsel dünya, bilinçaltının katmanlarından beslenir (Aliçavuşoğlu, 2012). Bestecilerin biyografilerinin ve eserlerinin, bütünsel bir çerçevede değerlendirilmesi, post modern yaklaşımlarla birlikte giderek önem kazanmıştır. Sosyolojik, ekonomik ve politik değerlendirmeler müzikoloji çalışmalarında besteci biyografilerine işlevsel bir biçimde dahil olmuştur. Gelişen bu işlevsel yaklaşım, eserlerin oluşum süreçlerine, sebep-sonuç ilişkileri bakımından ait oldukları kültüre ve coğrafyaya ait çok disiplinli bir anlatım kazandırmıştır (Işıltan, 2020). Bu nedenle, sanat eserlerini anlamak için sanatçının

yaşamına ve deneyimlerine göz atmak, derinlemesine bir kavrayış sağlar. Sanatçının yaratım sürecinde, eserin konusunu ve eseri yapısını oluşturan pek çok faktörü belirleyen şey ise sanatçının verdiği kararlar ve çalıştığı kişilerdir. Sanat, yaşamın karmaşıklığını ve zenginliğini yansıtan bir dildir; bu dil, sanatçının bireysel ve kolektif deneyimleriyle şekillenir. Bu çalışmada Mozart'ın eserlerini daha iyi anlamak ve yorumlayabilmek için sanatçının karar mekanizmasında deneyimlerinin ve duygularının etkisi incelenecek çalışma arkadaşlarının ve etkilendiği konuların arkasındaki sebepler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu makalede, bir sanatçının yaşam deneyimlerinin ve sosyal ilişkilerinin, duygularının eser üretimindeki etkileri incelenmiştir.

Mozart ve Opera

Avrupa'nın 18. yüzyıldaki müzik dâhilerinden biri olarak kabul edilen Wolfgang Amadeus Mozart, 27 Ocak 1756'da Avusturya'nın batısındaki Salzburg kentinde, müzisyen Leopold ve eşi Anna Maria Pertl'in çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Mozart, hem dönemindeki hem de tüm müzik tarihindeki en büyük bestecilerden biri olarak tanınmaktadır (Say, 2019).

Mozart 1791 yılında, 35 yaşındayken ölmüştür ve 6 Aralık'ta yoksullar mezarlığına gömülmüştür. Ölümünden önceki dönemde sık sık umutsuzluğa kapılmış ve pek çok sıkıntıyla baş etmiştir (Elias, 2000). Yaşamının her döneminde onlarca sıkıntıyla baş eden Mozart, ne yapıp edip sanatını ön planda tutmuştur. Yaşamı boyunca neredeyse tamamı toplumsal eleştiri içeren 22 opera bestelemiştir (Say, 2019, s. 342).

Diğer sanat dallarında da olduğu gibi opera da toplumsal gelişmelerden, kültürden, politik olaylardan, tarihten, psikoloji ve sosyolojiden etkilenen bir sanattır (Sehlikoğlu, 2022). Beaumarchais'nin Figaro'nun Düşünü oyununu opera şeklinde sahnelenebilecek bir hale getirmeyi Da Ponte üstlenmiştir. Diplomatik konuşmak konusunda üstün yeteneklere sahip Ponte sözcükleri itinayla seçebilmektedir. Duygularının esiri olan Mozart'la karşılaştırıldığında bu iş için doğru kişi olmuştur (Büke, 2012, s. 276). Büke'nin söylediği üzere Mozart duygularının esiri bir sanatçıdır. Mozart'ın duygularının eserlerinin üretiminde yadsınamaz bir etkisi bulunmuştur. Her sanatçı için bu duygular önem taşıırken, Mozart için bu durum ayrı bir önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu konunun incelenmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

Mozart'ın Bireysel İfade İhtiyacı

Mozart'ın yaşadığı dönemde Geçmişten bugüne bir müzisyenin sosyal konumu, güçlü ve sosyal açıdan yukarıda konumlanmış bir insanın emirlerine boyun eğdiğinde güçlenmektedir. Mozart'ın yaşadığı dönemde bu durum daha da önem kazanmaktadır. Mozart kendi döneminin bağlamı içinde düşünüldüğünde saray hizmetinde, aristokrat işverenlerine ve sipariş aldığı soylulara karşı bir cesaret göstererek özgürlük savaşı vermiştir. Beğeni geleneğine hâlâ büyük ölçüde bağlı olduğu toplumun iktidar yapısı onun müzik imgelemine ve müzik vicdanına engeller koymuştur. Bu engelleri hem kişisel olarak eserlerinde tamamen kendi çabasıyla kırmaya çalışmıştır ve bunu geleneksel iktidar ilişkilerinin hala çok canlı ve sağlam olduğu bir gelişim aşamasında yapmayı denemiştir (Elias, 2000). 31 Temmuz 1778'de babasına yazdığı mektupta Fransızların onu ilk defa 7 yaşında gördükleri için hala o yaşta gördüklerini sanmasından yakınmıştır. Madam d'Épinay bunu ona diyalogları sırasında söylemiştir. Bu nedenle orada böyle düşünmeyen müzik adamları dışında herkes ona acemi muamelesi yapmıştır (Parouty, 2012, s. 131). Mozart, saraylılarla eşdeğerde görülme hakkına sahip olduğunu göstermek istemiştir, diğer müzik adamları tarafından acemi olarak görülmesi onu üzüntüye sürüklemiştir.

Kültür, bireysel gelişimin önemli belirleyicilerinden biridir ve kişiliği oluşturan pek çok stratejiyi şekillendirir. Bu bağlamda, kültürün kişiliğin gelişiminde kritik bir rolü olduğu ve her kültürün belirli bir kişilik türü yaratması beklendiği ifade edilmektedir. Ancak kültür ve kişilik kavramları arasındaki ilişki, gelişimlerini etkileyen karşılıklı bir etkileşim olsa da her iki kavram ayrı bir şekilde ele alınmalıdır. Kültür, nesilden nesle

aktararak toplumun sürekliliğini sağlar ve kültür, toplumsal yapılar, gelenekler ve değerler zaman içinde yavaşça değişir. Kişilik, sabit değildir; değişim ve farklılaşma her bireyde görülebilir. Bu bağlamda, bireylerin sosyal değişimlere açık olmaları önemlidir, ancak kültürel yozlaşmadan da kaçınılması gerekir. Kişilik, psikoloji biliminde, bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimi olarak tanımlanır (Arslantaş, 2008). Mozart'ın çevresindeki kültürel yapı ve sosyal ilişkiler de onu etkilemektedir. Müzik, kimlik inşasında hem bir araçtır hem de değişimi yansıtan bir temsil biçimi sunar. Bir insanın kendi kimliğini yeniden yapılandırma sürecidir. Bir coğrafyada, farklı kültürlerin arasında varlık göstermek, yeni bir kimlik oluşturmak, en temel deneyimlerden biridir. Dolayısıyla sanatçının deneyimleri ve duyguları bireysel ifade ihtiyacını doğurmuştur.

Babası müzik kariyerinin başında Wolfgang'a büyük destek sağlamış ve ona birçok fırsat sunmuştur. Leopold, dönemin önemli bir müzisyeni ve eğitimcisi olmuştur. Kendi tecrübesi ve bağlantıları sayesinde, Wolfgang'ın erken yaşta konserler vermesini sağlamıştır. Mozart bu geziler sırasında birçok önemli müzisyen ve aristokratla tanışma fırsatı bulmuştur. Babasına büyük bir sevgi ve saygı duysa da kimi zaman bu yoğun yönlendirmeleri altında sıkışmıştır ve bu durumdan uzaklaşıp kendi kararlarını almak istediği dönemler olmuştur (Elias, 2000). Küçük yaşlarından itibaren olağanüstü başarısını gören ve değerlendiren soylular çevresi, aydınlanma düşüncesinin genç bestecisinin üstünlüğünü görmezden gelmişlerdir (Say, 2019, s. 336). Mozart, dönemin aristokratik yapısı içinde, zaman zaman bu yapının kısıtlamalarıyla karşılaşmıştır. Dolayısıyla saray müziği geleneği içinde kendine yer bulmaya çalışırken, bireysel özgürlüğünü koruma çabası da önemli bir motivasyon kaynağı olmuştur. Kendi müzikal sesini bulmak, toplumun beklentilerinin ötesine geçme isteğiyle birleşmiştir. Bu durum, onun eserlerine yenilikçi unsurlar eklemesine yol açmıştır.

Mozart saraylı soyluların saygısız davranışlarına duyduğu öfkeyi Paris döneminde yazdığı mektuplarda dile getirmektedir. Çünkü iş aramaktadır ve onların tavsiye mektuplarına ihtiyaç duyduğu bir süreçten geçmektedir (Elias, 2000, s. 29). Yönetici güç tarih boyunca her zaman, sanatı bir siyaset makamı gibi kullanarak kendi emri ve istekleri doğrultusunda vesayet altına almaya çalışmış ve sanatı yönetme cesaretini gösterebilmiştir (Balseçen, 2019). Mozart'ın yaşamındaki çeşitli zorluklar, onun yaratıcı sürecini etkilemiştir. Maddi sıkıntılar ve saray bürokrasisindeki aristokratik yapı, onun bağımsızlığını sınırlamıştır. Sarayda çalışmanın getirdiği maddi güvence, aynı zamanda yaratıcılığını kısıtlayan bir durum haline gelmiştir. Bu durum Mozart'ı daha fazla özgürlük ve yaratıcı alan arayışına sürüklemiştir.

Babası Leopold oğlunu öncelikle saraylılar arasında bir kariyer yapmak üzere yetiştirmiştir. Bu geleneğin kanonuna göre bir müzisyenin sarayda alacağı sosyal konumda önceden belirlenmiştir. Böylece Mozart kendi şehrinde babasının kontrolünde, babasının eski işverenin hakimiyeti altına girmiştir. Ve Salzburg döneminde geleneksel saray tarzında yazdığı sonuncu operası *Idomeneo*'yu yazmıştır. İlk gösteriminden birkaç ay sonra Mozart'ın prens- piskoposla ilişkisi bozulmuş ve bir süre istifasının kabul edilmesi için uğraşıp durmuştur. Daha sonra kendini kapı önünde bulmuştur (Elias, 2000, s. 33). Saraylı kanona uygun olarak bir prensi ve yüce gönüllülüğünü öven bu eser Mozart'ın burjuvaya olan hislerini kesinlikle yansıtmamaktadır. Günlük yaşamında aristokrat ve burjuvayla çeşitli sürtüşmeler yaşayan sanatçıyı hükümdarının altında hizmetkar olarak konumlayan bu duruma karşı çıkma isteği istifa etme çabası olarak cereyan etmiştir. Başpiskoposuyla yaşadığı gerilim yalnızca kişisel bir çatışma değil, dönemin toplumsal dinamiklerini de yansıtan geniş bir çatışmanın sembolü olmuştur.

9 Mayıs 1781 de babasına yazdığı mektupta sabrının tükendiğini ve artık Salzburg hükümdarının hizmetinde kalacak kadar bahtsız olmadığını söylemiştir. Mozart'ın ifadeleriyle o gün gerçekten onun için bir mutluluk günü olmuştur. Çünkü en densizce şeyler daha önce yüzüne söylenmiştir. Mektubunda başpiskopos ile kavgasını detaylıca anlatmıştır (Parouty, 2012, s. 132). Yönetime karşı üzüntü ve öfke besleyen Mozart artık kararını vermiştir. Mozart Salzburg'daki görevinden ayrılmayı seçmesiyle birlikte bir hamiye bağlı memur

olmak yerine serbest çalışan bir sanatçı olarak hayatını kazanma serüveni başlamıştır. Bu çatışma, güç mücadelelerinin bir örneğidir. Başpiskopos, yüksek sosyoekonomik statüsünü ve kurumsal otoritesini temsil ederken, Mozart, kendi yetenekleriyle ve ailesinin zanaatkâr geçmişiyle bu otoriteye karşı bir tür başkaldırı sergilemiştir.

Mozart'ın patron baskısı altında yarattığı bu eser onun bireysel ifade ihtiyacını körükleyen etmenlerden biri olmuştur. Bu deneyimleri ve sosyal ilişkileri Mozart'ın bireysel yaratılarında duygularını ifade etmesinin bir aracı olmuştur.

İdomeneo

Wolfgang Amadeus Mozart'ın en önemli operalarından biri olan İdomeneo üç perdelik bir Drame per Musica yani Opera Seria eseri olarak hazırlanmıştır. Librettosunu Giambattista Varesco yazmıştır. İdomeneo ilk olarak 29 Ocak 1781'de Münih'te sahnelenmiştir. Antik Yunan mitolojisinden esinlenmiş bu eser derin duygusal temalarla zenginleştirilmiştir. Mozart'ın melodik ustalığı ve dramayı müzikle harmanlama yeteneği, bu operayı klasik dönem operalarının zirvelerinden biri haline getirmiştir (Yener, 1992).

Prens Theodor, 1780 Eylül'ünde Mozart'a Münih karnavalında sahnelenecek bir "Opera Seria" siparişi verir. Eserin librettosu, Salzburg'lu şapel papazı Giambattista Varesco tarafından, Antoine Danchet'in metninden esinlenerek hazırlanır. Hikâye, Eski Ahit'te yer alan, savaştan dönen Yiftah'ın ilk karşılaştığı kişiyi kurban etme yeminini içeren öyküsünden ilham almıştır. Mozart eser için hemen çalışmalara koyulmuş olsa da Müdür Seeau tarafından çıkarılan zorluklar yüzünden eserin üretim aşaması uzamıştır. İdamante rolünü üstlenen sanatçının oyunculuk ve şarkıcılıktaki yetersizlikleri ile başa çıkmış ancak Raaff'ın bitmek bilmeyen istekleri ve kaprisleri süreci sancılı hale getirmiştir (Özcan, 2015).

Eserde Girit Kralı İdomeneo, ünlü Truva'ya son ölümcül darbeyi vuran en ünlü kahramanlardan biri olmuştur. Deniz yoluyla kendi krallığına şanlı bir şekilde dönerken, Sidon limanına oldukça yakın bir yerde, o kadar güçlü bir fırtınaya yakalanmıştır ki, dehşete kapılıp, kıyıya ulaştıktan sonra ilk karşılaştığı adamı kurban edeceğine dair Neptün'e yemin etmiştir. Oğlu İdamante, babasının ölümü hakkında yanlış bilgilendirildiği için kıyıya koşup burada, dua eden babasıyla ilk karşılaşan kişi olmuştur. İdomeneo, Deniz Tanrısı'nın vaadini yerine getirmek için tek başına dolaşmıştır. İdomeneo'nun uzun süre oğlunu bırakıp memleketinden uzak kalması, ikisinin de birbirini tanımasını zorlaştırır. İdamante, Truva Kralı Priamos'un kızı Prenses İlya'yı sevmiştir; İlya, fırtınadan kurtarıldığında ona karşı duyduğu şefkatle bağlanmıştır. Ayrıca, Argos Kralı Agamemnon'un kızı Prenses Elektra, ülkesiyle yaşadığı trajedilerden kaçıp Girit'e sığınmış, İdamante'ye âşık olmuştur, ancak karşılık bulamamıştır. Baba ve oğulun birbirlerini tanımalarıyla birlikte karmaşık duygular gelişmektedir. İdomeneo'nun babacan sevgisi ve Neptün'e karşı olan sorumluluğu, İdamante'nin kaderinden habersiz mutsuz durumu, İdomeneo'nun sırrını ifşa etmek zorunda kalması, âşıklar arasındaki gerilim ve Elektra'nın kıskançlığı bu dramının dinamiklerini oluşturmuştur. Tüm bu çatışmalar, sahnede açığa çıkmaktadır. Argos Kralı Agamemnon'un kızı Prenses Elektra, ülkesinde yaşanan trajik olaylardan dolayı Girit'e sığınmıştır. İdamante'ye âşıktır, ancak İdamante ona karşılık vermemiştir. Baba ve oğulun birbirlerini tanımalarının ardından uyanan karmaşık duygular; İdomeneo'nun babacan sevgisi, Neptün'e karşı görevi, İdamante'nin kaderinden habersiz ve mutsuz durumu, İdomeneo sırrını ifşa etmek ve acımasız yeminini yerine getirmek zorunda kaldığında çok öfkelenen âşıkların karşılıklı sevgisi, Elektra'nın kıskançlığı ve çaresizliği, gibi unsurlar mevcut dramının aksiyonunu oluşturmuştur (Rushton, 1993).

Mozart, "İdomeneo" operasında kendisini ve babasını prens ile kral figürleriyle özdeşleştirdiği görülmüştür. Bu iki baba-oğul ilişkisinin açıkça ifade edilen sevgi ile gizli nefret, kin ve öfke gibi zıt duygularının çatışmasını yansıttığı görülmüştür. Hem genç Wolfgang hem de İdamante için, babaya karşı gelme ya da itaat etme meselesi, içsel huzursuzluğun ve çatışmanın temel kaynağını oluşturmuştur. Mozart'ın

"İdomeneo"su, belki de İlia'nın yaşadığı ikilemden daha derin bir krizde gerçekleşmektedir. Bir yanda oğlunun hayatı, diğer yanda kendi ve halkının başına gelebilecek felaketler söz konusudur. Bu durum, baba-oğul arasındaki tarihsel karşıtlık ve gerilimle daha da karmaşılaşır. Mozart'ın babasıyla yaşadığı çatışma, sevgi ve gerilim dolu ilişkisi, İdomeneo ve İdamante'nin dinamiklerinde de benzerlik göstermiştir. Her iki figür de, babadan bağımsız olma ve bireysel kimliklerini bulma mücadelesiyle gelişmektedir. Küçük yaşlarından itibaren Mozart, sanatsal ve yaşam boyu pek çok konuda en güvendiği rehber olan babası Leopold'a sahip olmuştur. Leopold, müziğin önde gelen teorisyenlerinden biri olarak önemli eserler vermiş olsa da, tüm yetenek ve enerjisini erken yaşta dahi olduğunu fark ettiği oğluna adamıştır. Dolayısıyla metin ve müziğe daha yakından bakıldığında, İdamante'nin (Wolfgang) bir yansıması, İdomeneo ise (Leopold) onun tamamlayıcısı olarak görülmüştür (Özcan, 2015).

Eserde İdamante halkını felaketten kurtarmak için ölümü göze alarak savaşı ve canavarı yenmiştir ve ebedi şöhrete kavuşmuştur. 3. Perdenin 9. Sahnesinde ölüme giderken halk kralın evlatları gibi görülmüştür (Özcan, 2015). Eser'de saraylı kesim yüce gönüllü kişilerdir. Saray kanonunun gözünden bakılmıştır. Halkın o dönemde yaşadığı sınıf ayrılıklarını veya sosyal adaletsizlikler ele alınmamıştır. Eserin üretim sürecinde oyuncularla yaşanan anlaşmazlıklar olsa da Mozart zaten saraylı kesimle tartışmalar yaşamıştır. Kendini aristokratlarla eşdeğer bir çerçevede görmek isteyen Mozart beklediği karşılığı bulamamıştır. Çektiği maddi sıkıntılar ve aristokratlar ve burjuvadan göremediği değer karşısında artık sarayın yarattığı bu hayali gerçekliğin dışına çıkmaya başlamıştır. Tüm bunlara rağmen hala saraya bağımlıdır. Olayların akışı içinde özgürlüğe susamıştır. Bu durumdan 9 Mayıs 1781 de yazdığı mektubunda babasına bahsetmiştir. Başpiskopos Mozart'ın gururunu zedeleyici hakaretler etmiştir. Kavganın sonucunda Mozart'ın saraydaki işi bitmiştir (Parouty, 2012, s. 132).

Da Ponte

Emanuele, 10 Mart 1749'da Venedik yakınlarındaki Ceneda'da doğmuştur. Babası Geremia, deri ticareti yapan bir Musevi tüccardır ve Emanuele'nin eğitimine yeterince katkıda bulunamamıştır. On dört yaşına kadar öğretimden mahrum kalan Emanuele, babasının evleneceği yeni kadının Hristiyan olması nedeniyle oğulları vaftiz edilmiştir. Vaftiz eden kardinal tarafından Emanuele'ye Lorenzo Da Ponte adı verilmiştir. Vaftiz eden Kardinal, Emanuele'nin eğitimini üstlenmiştir. O zaman dini destekli eğitim maddi durumu yetersiz kişiler için tek şarttır. Ponte din adamı olmak niyetinde olmasa da din destekli eğitimindeki bu süreçte edebiyat sevgisi geliştirmiştir. Kardinal'in ölümüyle hayatında bir dönüm noktası yaşamıştır ancak eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Özel hayatındaki sorunlar ve kadınlarla olan ilişkileri nedeniyle ülke değiştirmiştir. Kumar hayatına da karışan Ponte her şeyini kaybettiği bir dönemden de geçmiştir. Genel olarak yaşamı boyunca toplumun kurallarına karşı gelen bir yaşam tarzı benimsemiş ve maceralara atılmayı tercih etmiştir (Büke, 1998, ss. 15-22).

Saray için metinler kaleme alan Da Ponte yaşamı boyunca resmi olarak saray şairi olarak görevlendirilmese de o dönemde bu unvana sahip kimse olmadığı için herkes tarafından böyle görülmüştür (Büke, 2012, ss. 274-275).

Mozart ve Da Ponte

Mozart piskopos ile olan anlaşmazlıklarından sonra görevinden ayrılarak Viyana'da kalmıştır. O dönemde besteciler için bir yere bağlı olmadan yalnızca eserlerinin konserleri ve özel derslerinin gelirleriyle yaşamını sürdürmek oldukça zor ve alışılmadık bir durumdur. Ancak Mozart bunu göze almıştır. Kendini ve eserlerini böylelikle herkese daha kolay ulaştırabileceğini ummuştur. Viyana'daki ilk yıllarında Mozart, olağanüstü yetenekli bir piyanist olarak dikkat çekmiş ve eserlerinin çoğu piyano konçertolarından oluşmuştur. İmparator'un "Alman Ulusal Tiyatrosu" için yaptığı girişimler, Mozart'ın Singspiel tarzında bir eser vermesine

zemin hazırlamıştır. Sarayın siparişiyle bestelenen "Die Entführung Aus Dem Serail" (Saraydan Kız Kaçırma), büyük bir başarı kazanarak Mozart'ın ününü artırmıştır fakat bu durum süreklilik sağlayamamıştır. Bunun üzerine imparator daha çabuk sonuca ulaşmayı istemiştir ve Burgtheater'da İtalyan operaları oynanmasına karar vermiştir. Bu durum Mozart'ın kafasında kendini bir İtalyan operasında gösterme fikrini oluşturmuştur ve durumdan babasına mektubunda da bahsetmiştir. Mektubunda Da Ponte adında bir şairle tanıştığından ve onunla kendine bir libretto yazması için sözleştiğinden bahsetmiştir (Büke, 1998, ss. 28-31). Mozart'ın çeşitli deneyimlerinin sonucunda özgün eserler üretme isteği, onun için içsel bir ihtiyaç haline gelmiştir. Çalışmak istediği türü ve çalışacağı kişileri artık kendi özgürlüğünde seçmeye başlamıştır.

Viyana'da tiyatro yöneticisi olan Rosenberg sahnelenecek oyunlar konusunda neredeyse tek başına karar vermiştir. 1782 yılı sonlarına doğru Mozart'tan İtalyanca bir opera yazmasını istemiştir. Bu sipariş üzerine Mozart yeni bir libretto arayışına girmiştir. Daha önce İdomeneo operasının librettosunu yazan Varesco ile iletişime geçmiştir ancak bu süreçte de anlaşmazlıklar yaşamıştır. Babasına yazdığı mektupta müziğin operada her zaman en önemli faktör olduğunu ve onun istediği şekilde metnin değiştirilmesi gerektiğini söyleyerek bu durumdan bahsetmiştir. Ve daha sonra 10 şubat 1784 tarihinde bu operadan vazgeçtiğini bildirmiştir (Büke, 1998, s. 33). Mozart'ın işverenleriyle yaşadığı anlaşmazlıklar sonucu hissettiği duygular kimi zaman dışarıya bir vazgeçiş veya reddetme olarak vursa da içten içe konuya ilişkin öfkesi ve üzüntüsünü derinleştirmektedir.

Mozart daha sonrasında Da Ponte ile ilişkilerini güçlendirmiş ve Figaro'nun Düğünü için birlikte çalışmaya başlamıştır. Da Ponte konunun Mozart tarafından kendisine önerildiğini ve bunu kabul ettiğini söylemiştir. Mozart Beaumarchais'nin Figaro konusunu uzun süre düşünmüştür ve bu oyunun iyi bir opera haline gelmesi için epey değişikliğe uğraması gerektiğini düşünmektedir (Büke, 1998, ss. 59-61). Böylelikle Mozart çalışacağı kişiyi de konuyu da bu kez kendisi belirlemiştir.

Figaro'nun Düğünü

Figaro'nun Düğünü, Beaumarchais'nin eserinden uyarlanmış ve Lorenzo Da Ponte tarafından derlenmiştir. Kont Almaviva'nın, karısı Kontes Almaviva ile olan ilişkisini sürdürmesine rağmen, hizmetçisi Susanna'ya yönelik çapkınlık çabalarını konu almıştır. Kont, eski feodal hak olan ilk gece hakkını yeniden uygulamak istemiştir ve bu durum Figaro için bir sorun yaratmıştır. Figaro, düğün gününde Susanna'yı korumak ve Kont'un komplolarını etkisiz hale getirmek için çabalarını sürdürmüştür. Eserin yapısı, geleneksel komik operalardan farklı gelişmiştir. On dört solo parça ile on iki ensemble bölümünden oluşmuştur. Da Ponte tarafından aslı beş perde ve doksan iki perde süren oyun dört perde ve kırk altı sahneye indirilmiştir. Mozart, müziği sahnedeki olaylarla uyumlu hale getirerek, duygusal anları zenginleştirmiştir. Mozart ile Da Ponte arasındaki işbirliğinin bir yansıması olmuştur. Eser, hem dramatik hem de müzikal açılardan derinlik sağlamıştır. Figürlerin karmaşık ilişkilerini ve toplumsal eleştirileri içeren eğlenceli bir anlatıdan oluşmuştur. Susanna, yapıttaki tüm bölümlerde var olduğu için akılda en çok kalan kişi olmayı başarmıştır. Kontesin olağanüstü güzellikle iki solo aryası olmasına rağmen hizmetçinin gerisinde kalmıştır (Büke, 2012, ss. 281-284). Figaro'da sınıf çatışmaları görülür ve alt sınıf ön plandadır konu onun etrafında gelişmiştir. Yapıtta en fazla akılda kalan kişi olmayı da Susanna başarmıştır. Sarayı, kralı ve prensi gözetken İdomeneo operası ile arasında keskin bir fark ortaya çıktığı görülmektedir.

Figaro dönemin ataerkil gücünü elinde bulundurmak istemiştir. Susanna'yla ilişkilerinde ve diyaloglarında otorite olmaya çalışmıştır. Kont'un feodal haklarını kullanmak istemesi huzursuzluklara ve tepkilere yol açmıştır. Figaro'nun bas karakterli bir ses olarak yer alması ise saray içindeki gücü kontrol edebilmesi için özellikle tercih edilmiştir. Feodalizme karşı bir tutum olarak yerleştirilmiştir. Susanna'yla olan ilişkisini korumak için kont ile güç kavgasında bir çatışma yaşamıştır. Eser feodalizme karşı bir tutum sergilemiştir (Sehlikoğlu, 2022). Güce karşı verilen bu reaksiyonun otoriteyi eleştirdiği görülmektedir.

Beaumarchais'nin yaşadığı dönemde tiyatrolar ağır sansürler görmüştür. Böyle bir dönemde adalet duygusu ve insan onuru sorumluluğu içinde yazmaktan çekinmemiştir. Oyunları sansürler almış, yasaklamalar görmüştür. Figaro'nun Düğünü de bundan payını almıştır. Aristokratlar düzen değişikliği düşüncesinin karşısında durmuştur. Oyunda mizah olduğu kadar buruk sahnelerde yer almıştır. Olay dizisi Figaro'ya onur, değersizlik ve aristokrasi üzerine düşüncelerini söyleme fırsatı vermiştir. Figaro hem zekayı ve sağduyuyu temsil etmiş daha üst sınıftan ayrıcalıklı efendisinden daha üstün bir insan olmuştur. Oyun o dönemde sosyal bir önem kazanmıştır. Hizmetçi sınıfını yüceltmıştır. Mozart asaletinin açık bir sembolü olarak sosyal durumun asaletini tasarlamıştır. Zalimlik ve utanç konusunda Mozart insanın yanılabilirliğine dair bir resim çizmiştir. Figaro'nun Düğünü dramasının Beaumarchais'nin ya da Da Ponte'nin değil Mozart'ın olduğu vurgulamak gerekir çünkü müzik bütüncül ve şüphe uyandırmayan bir drama yaratmıştır ("Mozart Figaro'nun Düğünü", 2006). Saraylı aristokrat Mozart dünyada kendini evinde gibi hissetmemiştir. İnsanlarla egemen biçimde ilişkiler kurulması ona yabancı hatta iğrenç gelmiştir. Sosyal açıdan yukarıda konumlanan saraylı aristokratlarla kurduğu ilişkilerde, onlara karşı kendini hep dışlanmış hissetmiştir. Duyduğu düşmanlık ve karşıtlıklar giderek artmıştır. Bu duygular sansasyonel Paris komedisi Figaro'nun Düğünü'nü operalarından biri olarak seçmesi olarak dışa vurmuştur (Elias, 2000, s. 126). Mozart sosyal sınıf farklılıklarına vurgu yaparak dönemin önemli bir sorununu dile getirmiştir. Hizmetçi sınıfını yüceltmış ve yaşadığı toplumun düzenine dair değişim isteklerini açığa çıkarmıştır. Saraya karşı derin eleştirel içeren yapıtın müzikal duygu yoğunluğunda Mozart'ın saray çevresinde yaşadığı deneyimlerin etkisi olmuştur. Saray müzisyenliği yaptığı dönemde başpiskopos tarafından emrivaki tavırlarla uşak gibi davranılması onun bu sınıf ayrılığını derinden hissetmesine neden olmuştur. Yaşayan ve hisseden bir çerçeveden gerçekçi duygu yoğunluğuna ulaşmayı başarmış ve bunu müziğine bu durumu yansıtmıştır.

Beaumarchais ve Mozart

Pierre-Augustin Caron Parisli bir saatçinin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Orta sınıf bir ailede geçirdiği çocukluğunu altı kız kardeşiyle sürdürmüştür. Müziğe olan ilgisi sayesinde arp dahil pek çok enstrümanı çalmayı öğrenmiştir. Babasının yanında saatçilik mesleğini öğrenmeye başlamış ve 12 yaşından sonra okulu bırakmıştır. Bir yandan saatçiliği öğrenirken bir yandan da dış dünyaya atılmak istemiştir. Sürdürmek istediği eğlenceli yaşamın gerektiği parayı bulabilmek için zaman zaman gizli borçlar almıştır. Daha sonra bu durum ortalığı karıştırmıştır. Babası henüz çıraklık eğitimi bitmeden onu kovmuştur. Sonra babasının yanına dönen Pierre için sıkı bir otorite dönemi başlamıştır. Babasıyla arasında imzaladığı şartname altında çıraklığını tamamlayan Pierre saat mekanizmasının daha düzenli ve dakik çalışmasını sağlayacak bir yapım yöntemi geliştirmiştir. Bu başarısını takiben 31 Temmuz 1754 tarihinde bir belgeyle kralın saat yapımcısı unvanını almıştır. Genç adamın saatleriyle kraliyet ailesi dışında da ilgilenenler olmuştur. Evlendikten on ay sonra ani bir rahatsızlık karısının ölümüne neden olmuştur. Karısına ait toprakların içerisinde bulunan Marchais ormanından esinlenerek adını değiştirmiştir. Aynı yıllarda kralın kızlarına da müzik dersi vermeye başlamıştır. Daha sonra sosyal hayatında yaşadığı sorunlar nedeniyle davalara karışmıştır. Bunun üzerine yargı sisteminin çarpıklığını ele alan eserler yazmıştır. Figaro'nun Düğünü'nün mahkeme sahnesinde de bu izler görülmüştür. Daha sonra bu tarz eserleri yönetim tarafından pek çok kez yasaklanmış ve aristokrasiyle sorunlar yaşamıştır (Büke, 1998, ss. 39-47). Mozart'ın da yetişmesinde önemli bir rolü olan baba figürü Beaumarchais için de benzer bir çerçevede gelişmiştir. Mesleki eğitimini babalarından alan iki sanatçı da daha sonra işlerinde kendini kanıtlamış sarayda çalışmaya hak kazanmıştır. İki sanatçı da saraydaki işleri dışında soyluların çocuklarına müzik dersleri vererek öğretmenlik yapmıştır. Daha sonra sosyal hayatında yaşadıkları sonucunda eleştirel eserler veren Beaumarchais saray tarafından baskıya uğramış ve yaratıcılığı kısıtlanmıştır. Bu durumda Mozart'ın Beaumarchais ile arasında tesadüf olamayacak kadar çok ortak noktası bulunmaktadır. Benzer duygusal ve sosyal durumlardan geçen sanatçıların birbirlerinden etkilenmesi

kaçınılmaz olmuştur. Mozart yaşadıklarıyla benzeşen bu sanatçının eseri Figaro'yu bir operaya dönüştürmeye karar vermiştir.

İdomeneo ve Figaro'nun Düşünü'nde Zıtlıklar

İdomeneo karakteri liderlik, fedakârlık ve babalık gibi temaları temsil edişiyle karşımıza çıkmıştır. İdomeneo'nun oğlu olan İdamante, gençlik ve umut simgesi olmuştur. Babasının ağır yükleri altında, özgürlük ve barış arayışında olan bir figür olmuştur. Sarayın karakterleri ön plana çıkmıştır ve üstün ve övgü dolu özelliklerle donatılmıştır. Figaro, toplumdaki hiyerarşiye karşı çıkan bir figür olarak karşımıza çıkmıştır. Halkın sesini ve sınıf mücadelelerini yansıtmak amacıyla sembolleştirilmiştir. Toplumsal eşitlik ve özgürlük arayışının simgesi olarak, kendine güveni ve zekasıyla öne çıkmıştır. Figaro'nun nişanlısı olan Susanna, akıllı ve cesur bir kadındır. Kendi bağımsızlığını ve haklarını savunan bir karakter olarak, kadınların toplumdaki yerini sorgulamayı amaçlamıştır. Figaro ile birlikte, aşk ve sadakat temalarını işlemeye yardımcı olmuştur. Aristokrat bir figür olarak karşımıza çıkan Kont, toplumsal güç dengesizliğini temsil etmiştir. Figaro ve Susanna'nın mutluluğunu tehdit eden bir karakter olarak, güç ve cinsellik üzerine eleştirel bir bakış açısı sunmuş ve düşünmeyi teşvik etmiştir. Onun karakteri, aristokratik ayrıcalıkların sorgulanmasına yol açmıştır. Figaro'nun geçmişteki düşmanı Bartolo ile mülk ve otoriteyi temsil edilmiştir toplumsal düzenin ve geleneklerin korunmasına yönelik yaşayan aristokrat bir direnişi ifade etmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Mozart bir prens hizmetkârı olan babası tarafından sarayın müzik beğenisine uygun olarak yetiştirse de sarayda yaşadığı olumsuz gelişmeler sonucunda bu kanondan ayrılmıştır. Mozart, hayatının ilerleyen dönemlerinde müzikte daha fazla bireysel ifade arayışına girmiştir. Özellikle Viyana'ya yerleştiğinde, toplumun beklentilerinden uzaklaşarak kendi tarzını geliştirmeye başlamıştır. Bu dönem, onun yaratıcı özgürlüğünü ve yenilikçi yaklaşımını pekiştiren bir süreç olmuştur.

Mozart İdomeneo'yu hazırladığında duygusal olarak kendisini prensle, babasını da kralla benzeştirmiştir. Küçük yaşlarından beri sanatsal, yaşamsal konularda en güvenilir eğitmeni babası onu gözetmeye ve yönlendirmeye çalışmıştır. Babaya boyun eğip eğmeme durumu Mozart için de İdamante içinde içsel çatışmasının ve huzursuzluğun kaynağı olarak benzeşmiştir. Mozart eserin iç dünyasında kendini bu değerde görse de gerçek yaşantısında saraydan ve çevresinden bulamadığı karşılıklar nedeniyle çatışmalar yaşamıştır. Dolayısıyla bu duygusal süreçler onun sanatını şekillendirmiştir. Kanondan ayrılma isteğini uyandıran bu toplumsal çatışmalar ve sınıf mücadelesi, bireysel ifade ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu durum daha sonra Mozart'ı kendi ile benzer yaşantıları olan sanatçıların eksenine çekmiştir ve bu yaşantıları paylaştığı kişilerle sosyal ilişkiler ve iş arkadaşlıkları kurmaya başlamıştır.

Mozart'ın Figaro'sunu ortaya çıkaran bu süreçte yaşadıkları önemli bir rol oynamaktadır. Beaumarchais'le arasında tesadüf olamayacak kadar benzer yaşantılardan geçmişlerdir. Mozart'ın da yetişmesinde önemli bir rolü olan baba figürü Beaumarchais için de benzer bir çerçevede gelişmiştir. Mesleki eğitimini babalarından alan iki sanatçıda daha sonra işlerinde kendini kanıtlamış sarayda çalışmaya hak kazanmıştır. Saray dışında soyluların çocuklarına müzik dersleri veren iki sanatçıda maddi sıkıntılardan geçmişlerdir. Sosyal hayatında yaşadıkları sonucunda eleştirel eserler veren Beaumarchais saray tarafından baskıya uğramış ve yaratıcılığı kısıtlanmıştır. Mozart'ın da maddi zorlukları nedeniyle sarayla geliştirdiği bu ikili durum, çalışmayı seçtiği Da Ponte'nin yaşamında da benzerlikler göstermektedir. Ponte hayatının belirli dönemlerinde saray ve aristokrasiyle sorunlar yaşamıştır. Ortak yaşantılara sahip bu sanatçıların bir araya geldiğinde duygularının ve yaşantılarının doğrultusunda sarayı ve sınıf farklılıklarını ele alan eleştirel bir eser ortaya çıkarmaları kaçınılmaz olmuştur. Mozart'ın sarayda yaşadığı sorunlar, aristokrasi ve sanatçılar arasındaki sınıf çatışmasının bir yansıması olarak görülmektedir. Saray, belirli bir sosyal ve ekonomik güce sahip olan

aristokratları temsil ederken, Mozart daha düşük bir sosyal konumdadır. Eserleri, bu sınıf mücadelesini ve sanatçıların özgürlük arayışını ifade etmiştir. Sanat eserleri ekonomik ve toplumsal yapıdan etkilenmektedir. Mozart'ın eserleri de sarayda yaşadığı ekonomik kısıtlamalar ve baskılar doğrultusunda yaratıcılığının ve özgürlüğün kısıtlanmasıyla şekillenmiştir. Sanatçının bağımsızlığı ve yaratıcılığı, ekonomik koşullar tarafından zorlanmıştır. Bu zorluk daha sonra kendini ifade biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Mozart'ın saraya yönelik eleştirileri, mevcut iktidar yapılarının ideolojik temellerini sorgulamıştır. Saray, kendisini destekleyen ideolojileri güçlendirirken, sanatçı olarak Mozart bu ideolojilere karşı çıkmıştır. Mozart'ın yaklaşımı, sanatçının yaratıcı özgürlüğünü elde etme arayışını yansıtmıştır. Bireylerin yaratıcılığı ve özgürlüğü, sınıfsal baskılardan kurtulduklarında ortaya çıkmaktadır. Mozart'ın yaşadıkları bu bağlamda bir tür özgürleşme ve kendini ifade etme mücadelesi olarak gelişim göstermiştir. Mozart'ı İdomeneo'daki soylu anlayışından Figaro'nun düşünündeki sınıf mücadelesine doğrudan bu süreçte bakıldığında yaşadığı duygusal olayların yadsınamaz etkileri bulunmaktadır. Sanatçıyı anlamak ve yorumlayabilmek için sanatçının kurduğu sosyal ilişkilerin, toplumsal dinamiklerin ve güç ilişkilerinin duygusal yansımalarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Mozart ruh halinin ve psikolojik durumundaki değişimleri; sarayda yaşadığı zorluklar ve içsel çatışmaları; bulunduğu toplumun değerleri, normları ve dinleyici kitlesinin tepkileri sonucunda bu iki zıt konuyu ele almıştır. Mozart'ı anlamaya çalışırken bu bağlamda yapılan incelemeler arttırılmalı daha sonra yapılacak çalışmaları desteklemelidir. Çünkü onun bireysel ifade ihtiyacı, toplumsal çatışmaları ve sosyal, duygusal deneyimleri sayesinde sanatındaki özgünlük şekillenmiştir. Sanatçının yaşadığı dönemde sanatın toplumsal konumlanışı sanatçının statüsü, bireysel yaratıcılığı ile toplumsal yapı arasındaki iletişimiyle yakından ilişkilidir. Bu ilişkinin izi sürüldüğünde Mozart'ın müzikal dehası, dönemin sosyal hiyerarşisini sorgulayan bir tutumla birleşerek, sanatçının kendini ifade etme biçiminin toplumsal yapı üzerindeki etkisini ortaya koymuştur. Mozart'ın yaşadığı toplumsal normlara karşı duyulan direnişin bir yansıması olarak görülen bu çatışma, bireysel özgürlük arayışının ve kurduğu sosyal ilişkilerin sonucunda ortaya çıkmıştır.

Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest	The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri	Burak Berke Özer (Yüksek Lisans Öğrencisi)
Author Details	¹ Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye 0009-0000-3912-3428 ozerburakberke@gmail.com

Kaynakça | References

- Aliçavuşoğlu, E. (2012). Psikanaliz, Freud ve Sanat. *Sanat Tarihi Yıllığı*, 20, Article 20.
- Arslantaş, H. A. (2008). Kültür – Kişilik Ve Kimlik. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 7(1), Article 1.
- Balseçen, H. (2019). Rönesanstan Romantizme İktidarın Sanatı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(3), Article 3.
- Büke, A. (1998). *İki Dahi Üç Opera* (1. bs). Boyut Matbaacılık.
- Büke, A. (2012). *Mozart Bir Yaşamöyküsü* (BPC Matbaacılık San. ve Tic. A. Ş.). Can Yayınları.
- Çiftçi, H., & Ayyıldız, H. (2016). Nöroiktisat İşliğinde Rekabetçi Karar Alma Sürecinde Duygular, Roller ve Önemi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 8(2), Article 2.

- Dinç, G. (2022). Karar Verme Davranışından Sorumlu Beyin Yapıları: Derleme. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(1), Article 1. <https://doi.org/10.46971/ausbid.930025>
- Elias, N. (2000). *Mozart: Bir Dahinin Sosyolojisi Üzerine* (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi; No. 163). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Işıltan, A. (2020). Mozart'ın Biyografisinin Becker'ın "Sanat Dünyaları" Kuramıyla İrdelenmesi. *Konservatoryum*, 6(2), Article 2. <https://doi.org/10.26650/CONS2019-0016>
- Mozart Figaro'nun Düğünü. (2006, Mart). *İzmir Devlet Opera ve Balesi*, 109.
- Özcan, İ. C. (2015). *Ses Ve Karakter Bağlamında Mozart'ın Idomeneo Operası* [Yüksek Lisans Tezi]. Yaşar Üniversitesi.
- Özdeş, A. (2020). Yaşlanma ve Karar Verme Süreçleri: Duygu Düzenlemenin Rolü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(3), Article 3. <https://doi.org/10.18863/pgy.640158>
- Özkan, A., & Baltacı, S. (2020). Freud ve Lacan'ın Psikanalitik Kuramlarında Yastan Ayrışan Melankolik Özne. *Studies in Psychology*, 40(2), Article 2. <https://doi.org/10.26650/SP2019-0056>
- Parouty, M. (2012). *Mozart Tanrıların Sevdiği* (A. Berktaş, Çev.; 1. bs). Yapı Kredi Yayınları.
- Rushton, J. (1993). *W.A. Mozart, Idomeneo*. Cambridge University Press.
- Say, A. (2019). *Müzik Tarihi* (7. bs). ıslık Yayınları.
- Sehlikoğlu, B. (2022). *W.a Mozart'ın "Figaro'nun Düğünü" Operasındaki "Figaro"nun Rol Bakiminden Analizi* [Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Totan, T., Danacı, F. N., & Bedir, İ. (2023). Duygu Düzenleme Stratejilerinin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), Article 2. <https://doi.org/10.47770/ukmead.1298997>
- Yener, F. (1992). *100 Opera*. Bateş.

